

תמי פרידמן בן-לופט, הבת המכורה, סופרת לאביה חנון ז'לן ז"ל

אבא יקר ואהוב,

לא כך ראית לנגד עיניך את רגעי ההסתלקות. סירבת להתפנות מהבית כשפרצה המלחמה, וקיווית כל כך שתזכה לחזור שוב לסעד ולהיפרד עולמית. אלא שהאדמה שרעדה תחתינו וטלטלה את עולמנו שברה את ליבך וקרעה אותך מאיתנו הלילה. חבל הארץ האהוב שהיה משאת נפשך ותמצית חיך מתבוסס בדם. בייפחת הרגע הפך החלום לשברו.

ולמרות זאת, מצאת כוחות ותעצומות נפש עם שחרורך מבית החולים. מתהומות הכאב והיגון – סיפרת לילדים, לנכדים ולנינים סיפור מכונן שעליו גדלנו והתעצבנו :

לילה אחד יצאת כדרכך על גבי טרקטור להשקות חלקת לימונים שנשתלה שבועות ספורים קודם לכן. הטרקטור דרס בלא משים שתיל לימונים רך. הבחנת בכך, ירדת מהטרקטור וניגשת אל השתיל הדרוס. חברך האיץ בך ואמר – חנון, השעה מאוחרת, בעוד שעתיים עלינו כבר לקום לעבודה, חבל על הזמן.

אבל אתה לא ויתרת. בדקת את השתיל וגילית שיש עדיין סיב דקיק שמחבר בין הגבעול לבית השורשים שלו. ואז- פשטת את חולצתך וחבשת את השתיל בתקווה שייקלט מחדש. והשתיל החבוס – אכן התרפא, התאושש ונקלט, והפך לעץ מניב ועמוס פרי .

זה מה שבחרת – כמפונה, כפליט, להעביר לדור העתיד כמסר לכל מי שמנסה להתמודד עם הרצון להרוס, לעקור ולפגוע. כל עוד יש סיב דקיק שמחבר בין הגבעול לשורשיו – יש תקווה! עוצמת כוחות החיים והצמיחה גדולה לאין שיעור מכוח ההרס, הרוע והשחור .

בהתמודדות עם אתגרי הספר והפרחת שממת הנגב, העסיקו אותך שאלות הקיום הציוניות ובראש ובראשונה סוגיית המחסור במים. היית מחלוצי המהפכה של המעבר מהשקיה בהמטרה להשקיה בטפטפות, כנגד כל המומחים, אנשי המקצוע ומדריכי החקלאות המנוסים.

באחד הדיונים שהתקיימו אצלנו בבית, זכור לי משפט שנצרב בתודעתי והוא מלווה אותי כמצפן וכמוטו בכל תחנות חיי כאשת חינוך. בלהט הוויכוח אמרת למרכז המשק שהתנגד בתוקף: תדעו לכם שבהשקיה בטפטוף אף טיפה שאנו זקוקים לה כל כך לא תלך לאיבוד- היא תגיע ישירות לבית השורשים של הצמח.

שאלתי אותך בשבועות האחרונים איך הרהבת עוז לעמוד מול כולם? וענית לי: כל חיי נהגתי שלא להקשיב להגיון המקצועי, אלא פשוט להקשיב ולהרגיש את העץ .

בשנים האחרונות הקדשת את עצמך לכתובת תולדות המשפחה והקיבוץ. כשראיתי אותך מושקע בכתובה צפו לנגדי דבריו של עגנון :

"מי שנתן לו אלוקים בידו עט סופרים הרי זה צריך לכתוב את מעשה ה' ונפלאותיו עם בני אדם - ואם על עצמו יכתוב - רק עד כמה שהוא חלק מישראל עמו..." (מתוך "מעצמי אל עצמי" – עגנון).

הדברים שבחרת להעלות על הכתב בספרך – מתנים את מעשה ה' ונפלאותיו עם בני אדם, ומתקשרים לפרקי התקומה וההתיישבות החלוצית, ולחבלי הבנייה וההשתרשות של קיבוץ ספר דתי בלב הנגב המערבי.

מבעד לביוגרפיה האישית – משתקפת תמונה מקיפה ונרחבת בפרספקטיבה של דור שבחר לקשור את חייו האישיים עם משימות השעה הלאומיות, ולהקים חברת מופת המשלבת באורח חייה את ערכי היסוד היהודיים - תורה ועבודה. הסיפורים והאנקדוטות מבטאים את יראת הכבוד הגדולה

לעשיה ולבניה מבלי לבזו ליום הקטנות, אלא להיפך – להתמיר ולקדש אותו. כך גם חשנו את האווירה בבית ההורים- פיעמה בו תחושה של ייעוד, משמעות ושאר רוח .

לימים, כשנישאתי לירמיהו וזכיתי להכיר מקרוב את הוריו של ירמיהו – סוקו וציפורה, הוארה עבורי דרך חייכם באור חדש והשתקפה בסיפור שסיפרה ציפורה על בן דודה ששאל אותה פעם מדוע היא מתעקשת לעבוד בחקלאות כבר 30 שנה ולא ממצה את כישוריה ונטיותיה בתחום האינטלקטואלי. וכך השיבה לו : כשמתייחסים לעבודה כאל פרנסה, היא הופכת לעול מכביד, מעיק ושחק. אבל כשמתייחסים לעבודה כאל "עבודה", בקונוטציה של עבודת בית המקדש, היא מקבלת ממשות של ערך נשגב של תיקון עולם, והאדם נהיה שותף לבריאה.

ביתם של סוקו וציפורה התוודעתי גם לפירושו של המגיד ממזריץ'- רב סבא של ירמיהו, לפסוק ס"א בתהילים הרואה בפסוקים אלו דו שיח בין הנשמה לבין בוראה. כשמגיע תורה של הנשמה לרדת לעולם היא מבקשת "ישב עולם לפני אלוקים". הקב"ה מפגיע בה ושואל: "חסד ואמת מן ינצרוהו?" - ואז מתרצה הנשמה ומקבלת על עצמה את הדין לרדת לעולם המעשים, כדי לנצור חסד ואמת כאן עלי אדמות ולזמר שמו לעד.

אבא ואמא, אתם שילמתם כל חייכם את נדרכם באמונה וזימרתם שמו לעד בניגון המיוחד שלכם שממשיך לפעם גם בדור הבנים, הנכדים והנינים. ואנו, בעמדנו כאן היום, בימים בהם הורים קוברים את בניהם שנקטפים בדמי ימיהם, יודעים להודות שמילאת את ימך, נשאת ונתת באמונה, ציפית לישועה, וכדרך העולם וכסדר העולם אנחנו הם אלו שמלווים אותך.

ועכשיו כשהתחברת עם אמא, תהיו לנו מליצי יושר ותאמרו למלאך המשחית בעם: "רב, עתה הרף ירך".